

Aanvullende notitie

GTU-rapport

Toelichting naar aanleiding van interne vragen en overwegingen bij het rapport van de Regiegroep GTU samen verder, in Zijn dienst. Naar een Gereformeerde Theologische Universiteit van 7 november 2016

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Meppel 2017

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

AANVULLENDE NOTITIE GTU-RAPPORT

Toelichting naar aanleiding van interne vragen en overwegingen bij het rapport van de Regiegroep GTU *Samen verder, in Zijn dienst. Naar een Gereformeerde Theologische Universiteit* van 7 november 2016

Apeldoorn/Kampen, 8 februari 2017

College van Bestuur TU Apeldoorn
College van Bestuur TU Kampen
Bestuur Nederlandse Gereformeerde Predikantenopleiding

Inhoudsopgave

1. INLEIDING.....	3
2. RECHTSPERSOONLIJKHEIDSSTRUCTUUR.....	4
2.1 INTRODUCTIE.....	4
2.2 PRIVAATRECHT EN KERKELIJK RECHT	5
2.3 CONCLUSIE	7
3. RECHTSPERSOONSVORM: VERENIGING OF STICHTING.....	8
3.1 INTRODUCTIE.....	8
3.2 VERSCHILLEN TUSSEN VERENIGING EN STICHTING ALS ORGANISATIEVORM VOOR DE GTU.....	8
3.3 CONCLUSIE	11
4. KERKELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID	12
4.1 INTRODUCTIE.....	12
4.2 DE KERKEN EN DE LEDENRAAD, RvT EN CvB	12
4.3 DE POSITIE VAN DE GEREFORMEERDE BOND IN DE LEDENRAAD	15
4.4 DE CURATORIA, DE PREDIKANTSMasters EN KERKELIJKE BENOEMINGEN	16
4.5 CONCLUSIE	17
5. PREDIKANTSMasters	18
5.1 GARANTIE.....	18
5.2 AANVRAGEN NAAMSWIJZIGING.....	18
5.3 CONCLUSIE	19
6. PROCES EN UITVOERING	20
7. BESLUIT	21

1. Inleiding

Na de presentatie van *Samen verder, in Zijn dienst. Naar een Gereformeerde Theologische Universiteit* op 7 november 2016 is dit rapport voorgelegd aan de gremia die een rol spelen bij de advisering aan de besluitvormende kerkelijke vergaderingen.

De interne bespreking van het rapport *Samen verder* heeft de behoefte gevoed aan nadere onderbouwing van sommige keuzes die door de Regiegroep zijn gemaakt en het inzichtelijk maken van alternatieven en van overwegingen die eraan ten grondslag liggen.

De vragen richten zich op de meest wenselijke rechtspersoonlijkheidsvorm voor de GTU (hoofdstuk 2 en 3), de kerkelijke verantwoordelijkheid en de organisatorische en bestuurlijke inrichting die daarmee samenhangt (hoofdstuk 4), de instandhouding van twee zelfstandige predikantsmasters (hoofdstuk 5), en enkele aandachtspunten met betrekking tot de procedure en uitvoering (hoofdstuk 6). Kernvraag is steeds de wijze waarop de betrokkenheid van de kerken vorm krijgt. In een afsluitend hoofdstuk wordt daar samenvattend op gereflecteerd.

De besturen hebben zich mondeling en schriftelijk uitvoerig laten informeren door deskundigen, wat de basis vormt voor de onderhavige notitie. In een aantal gevallen betrof het nadere verifiëring of voortgezet overleg met het oog op de te volgen route om de GTU te realiseren.

De volgende deskundigen zijn geraadpleegd:

mr. dr. P.T. Pel (Pel Advocaten), prof. mr. dr. F.T. Oldenhuis (hoogleraar Religie en Recht aan de RUG) en mr. dr. R. Brinkman (Vechtstede Notarissen) op het gebied van kerk- en privaatrecht, rechtspersoonlijkheid en onderwijs- en godsdienstvrijheid;

drs. I. R. Vunderink (managing consultant Berenschot) op het gebied van rechtspersoonlijkheid en bestuurlijke inrichting;

de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs op het gebied van zelfstandige predikantsmasters en fusie;

de afdeling Bestuur van de Directie Hoger Onderwijs en Studiefinanciering van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

2. Rechtspersoonlijkheidsstructuur

2.1 Introductie

In het ontwerp van de regiegroep wordt de GTU ondergebracht in de structuur van een vereniging die door de drie kerkgenootschappen gezamenlijk wordt opgericht. De argumenten om voor de verenigingsvorm te kiezen waren tweërlei:

- Krachtens de wet (WHW) dient de instandhouding van een universiteit te geschieden door één rechtspersoon (art. 1.1 WHW¹). Deze moet in zelfstandigheid kunnen besluiten, aansprakelijk zijn en handelingsbevoegd. Door het ministerie werd aangegeven dat in de situatie van een GTU hiervoor twee mogelijkheden bestaan: de verenigingsvorm en de stichtingsvorm.

Bij haar keuze heeft de regiegroep twee overwegingen gehad. Ten eerste realiseerde zij zich dat de huidige praktijk is dat de TUA en de TUK geen vereniging of stichting zijn, maar Zelfstandig Onderdeel (ZO) van een kerkelijke rechtspersoon. Kon de figuur van ZO dan niet gecontinueerd worden voor de GTU, maar dan als ZO van drie kerkgenootschappen? In geval van de GTU, zo was de overweging van de regiegroep, zou de universiteit dan onderdeel worden van drie zelfstandige kerkgenootschappen met elk hun eigen kerkorde, vergaderroutine, et cetera. Dat levert een grote bestuurlijke en organisatorische complexiteit op. Bovendien zou het betekenen dat achter de ZO nog drie kerkelijke rechtspersonen bestaan met zeggenschap over de universiteit. Zij moeten een Raad van Toezicht benoemen, zoals de WHW dat voorschrijft. In gesprekken met het ministerie op 2 december 2016 en 17 januari 2017² is bevestigd dat dit geen optie is. Wel is mogelijk dat de kerkgenootschappen gezamenlijk een universiteit in stand houden, door tezamen een zelfstandige rechtspersoon in het leven te roepen.

Ten tweede viel de keuze voor de stichting af omdat stichtingen zelfstandiger opereren dan verenigingen, die zich met hun leden hebben te verstaan. Het was voor de regiegroep dermate duidelijk dat de verenigingsvorm de GTU dichter bij de kerken houdt dan een stichting, dat deze laatste vorm niet nader is uitgewerkt.

- In de tweede plaats sloot de verenigingsvorm aan op de uitgangspunten die door de regiegroep waren geformuleerd aangaande het gewenste bestuursmodel. Op

¹ Vgl. de definitie van art. 1.1.aa WHW van een 'rechtspersoon voor hoger onderwijs: een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid' en de definitie die in art. 1.1.i WHW wordt gegeven van een bijzondere instelling: 'een instelling die uitgaat van een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid'. Strikt genomen is de GTU geen 'bijzondere instelling' maar een 'levensbeschouwelijke instelling', maar in de WHW worden deze niet altijd en overal onderscheidenlijk benoemd. Art. 9.51 WHW stelt dat de in de bijlage van de wet onder b (bijzondere universiteiten) en i (levensbeschouwelijke universiteiten, waaronder TUA en de TUK) opgenomen instellingen uitgaan van 'verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid of stichtingen'. Daaruit kan geconcludeerd worden dat deze rechtsvormen door de wet worden erkend, maar het gegeven dat de TUA en de TUK als zelfstandig onderdeel uitgaan van een kerkelijke rechtspersoon is daarin niet meegenomen.

² Telefonisch overleg dd. 2 december 2016 van dhr. Kuiper met mevr. Van den Tillaart, hoofd afdeling Bestuur, en dhr. De Koning, senior juridisch beleidsmedewerker, Ministerie van OCW. Op 17 januari hebben dhr. Hanekamp en Kuiper een gesprek gehad op het Ministerie met beide genoemde personen.

pagina 31 van het rapport zijn deze benoemd en het is goed deze in de herinnering te brengen omdat ze de basis vormen voor de bezinning op de mogelijke rechtsvormen voor de GTU.

- De kerken (CGK en GKv) houden thans een universiteit in stand en doen dat straks, met de NGK, gezamenlijk. De band tussen de kerken en de GTU als levensbeschouwelijke universiteit is wezenlijk en daarom onopgeefbaar.
- De drie kerken hebben ieder voor zich behoefte aan een eigen predikantenopleiding en kerkelijk toezicht op deze opleidingen.
- De GTU moet als (deels) bekostigde instelling kunnen functioneren binnen de kaders van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW).
- Het College van Bestuur ervan moet in een juiste verhouding tot een RvT, een universiteitsraad en curatoria slagvaardig kunnen opereren.

In het interne gesprek met de deputaten, toezichthouders en medezeggenschapsorganen zijn deze uitgangspunten niet omstreden, en dat is een belangrijk gegeven. Wel is – samengevat – een tweetal vragen gesteld.

- a) Komt in deze rechtspersoonlijksstructuur de band met de kerken voldoende tot zijn recht en is het levensbeschouwelijke karakter van de GTU in de overgang van het kerkelijk recht (zelfstandig onderdeel van de kerken) naar het burgerlijk recht (waar de verenigingsvorm onder valt) voldoende geborgd?
- b) Kan de afweging tussen vereniging en stichting beter in kaart worden gebracht zodat deze ook voor de besluitvormende organen inzichtelijker wordt?

Elk van deze vragen wordt van toelichting en aanvullende informatie voorzien. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag naar het privaat- en kerkelijk recht en de geëigende rechtspersoonsvorm die onder het kerkelijk recht toepasselijk zou zijn. Daarvandaan wordt het spoor van het privaatrecht gevolgd en de verenigings- en stichtingsvorm vergeleken (h3). De band met de kerken ligt echter niet alleen in de rechtspersoonlijksstructuur en rechtspersoonsvorm besloten en daarom komt die vraag in het erna volgende hoofdstuk (h4), over de kerkelijke verantwoordelijkheid in de bestuurlijke inrichting, opnieuw aan bod.

2.2 Privaatrecht en kerkelijk recht

De vraag is gesteld of de GTU uit kan gaan van een kerkelijke rechtspersoon, zoals nu het geval is bij de TUA en TUK, in plaats van de privaatrechtelijke rechtspersonen vereniging en stichting.

Het Burgerlijk Wetboek, boek 2 kent een drietal categorieën rechtspersonen: publiekrechtelijke (art. 2:1 BW - niet van toepassing), kerkrechtelijke (art. 2:2 BW) en privaatrechtelijke (art. 2:3 BW) rechtspersonen. Elk van deze categorieën kent een aantal rechtspersoonsvormen.

De kerkelijke rechtspersoon kent een drietal vormen, die elk rechtspersoonlijkheid bezitten: het kerkgenootschap (KG), het zelfstandig onderdeel van het kerkgenootschap (ZO), en het lichaam waarin zij (kerkgenootschappen) zijn verenigd (LV).

Private rechtspersoonsvormen zijn de vereniging, de coöperatie, de stichting, de NV en de BV.

Voor elk van de private rechtspersoonsvormen stelt de wet een aantal kenmerken, vereisten en regels vast die de speelruimte bepalen tussen en binnen de rechtspersoonsvormen. Het verschil tussen private en kerkelijke rechtspersoonsvormen is dat de wet aan de kerkelijke rechtspersoonsvormen geen invulling geeft, behalve dat

die geregeerd worden door hun eigen statuut voor zover niet in strijd met de wet (art. 2:2 lid 2 BW).

Onderzoek door eerdergenoemde kerkrecht deskundigen en juristen leert dat naast de in de WHW genoemde rechtsvormen van de vereniging en stichting het mogelijk is om voor de instandhouding van de GTU een kerkelijke rechtspersoonsvorm te gebruiken. Gegeven het feit dat het een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid moet zijn en gegeven het feit dat de TUA en TUK op dit moment binnen de WHW kunnen functioneren terwijl zij Zelfstandig Onderdeel zijn van de respectievelijke kerkgenootschappen, is deze optie niet uitgesloten.

Er zijn meerdere figuren denkbaar als het gaat om de geëigende vorm voor een kerkelijke rechtspersoon voor de GTU. In aanmerking komen de rechtsvormen ZO en LV. Wie het eerste spoor volgt houdt het probleem van de drie achterliggende rechtspersonen (de kerken) die samen zeggenschap uitoefenen, maar stuit bovendien op de vraag of een ZO kerkgrens-overschrijdend kan zijn. Die kwestie kan vooralsnog niet duidelijk beantwoord worden. Er moet in elk geval voorzien worden in een kerkrechtelijk verband met de oprichtende partijen. Al met al levert dit geen begaanbare route op. Art. 2:2 BW kent daarnaast de figuur van een Lichaam waarin kerken verenigd zijn (LV). De rechtsvorm van een LV ligt in de context van de GTU meer voor de hand dan het ZO, maar is nog niet eerder benut voor de instandhouding van een universiteit.³ De bevoegdheden van een LV zijn bij statuut te regelen. Net als bij het ZO doet zich de situatie voor dat er drie kerken zijn die zeggenschap houden via een LV over de universiteit. Opnieuw is er dan de vereiste van de WHW dat dient te worden voorzien in één rechtspersoon. Wordt dit een college of ledenraad met afgevaardigden uit de oprichtende kerken, dan dient deze aansprakelijk, zelfstandig en handelingsbevoegd te zijn. De vraag is dan wat het verschil precies is met de verenigingsvorm. Deze voorziet in de structuur die hier nodig is en is bovendien gangbaar en herkenbaar in het maatschappelijk rechtsverkeer.

Het ministerie heeft op verzoek de mogelijkheid van een kerkelijke rechtspersoon voor de GTU onderzocht en geeft aan dat de WHW inderdaad niet uitsluit dat de GTU kan uitgaan van een LV. OCW vraagt zich echter af wat het inhoudelijk voordeel zou zijn van zo'n constructie. Ook een LV is aansprakelijk en zelfstandig en moet geheel handelingsbevoegd zijn en heeft zich voor het overige te houden aan de Nederlandse wet. Er zal een eigen statuut moeten worden gemaakt voor een LV die zich uiteraard binnen de kaders van de wet moet bewegen. Voor de kerken (synoden) maakt de constructie ook geen verschil. In beide gevallen (LV of vereniging) is de zeggenschap of aansprakelijkheid van de synode niet rechtstreeks, maar gedelegeerd aan de afvaardiging (in de LV of vereniging). In beide gevallen moet de verhouding worden geregeld tussen synoden en de afvaardiging ervan naar een LV of vereniging.

³ Brinkman noemt de vraag of een orgaan een ZO, een KG of een LV is een dogmatische kwestie, die niet van wezenlijk belang is omdat de werkelijke vraag is of het als art. 2:2 BW-rechtspersoon kan worden beschouwd. Omdat in geval van de GTU drie kerkverbanden zich verenigen met het oog op de gezamenlijke instandhouding van een universiteit, lijkt het LV hierop het meest van toepassing. Pel geeft aan dat het statuut van de TUA ook nu niet expliciteert of het een ZO of LV is, maar aangeeft rechtspersoonlijkheid naar art. 2:2 BW te zijn.

Er is dus nagenoeg geen inhoudelijk voordeel verbonden aan de inrichting van een LV als kerkelijke rechtspersoon. Via de verenigingsvorm kan men ook alles regelen wat er geregeld moet worden, zoals binnen het bredere onderwijsveld thans ook het geval is. Voor het ministerie is het belangrijk dat er een rechtspersoon is die kan worden aangesproken. Deze moet een duidelijke en transparante entiteit zijn in het Nederlandse rechtsverkeer. In principe moet er worden aangesloten bij de systematiek van vereniging of stichting, tenzij er goede redenen zijn om dat niet te doen.⁴

Ten opzichte van het privaatrecht kent het kerkelijk recht vrijheid van inrichting, voor zover niet strijdig met de wet. Een kerkelijke rechtspersoon wordt geregeerd door haar eigen statuut. In geval van de GTU is deze vrijheid echter vooral theoretisch omdat

- de inrichting grotendeels wordt voorgeschreven door de WHW, die het bestuur en toezicht regelt en waaraan de universiteiten zich nu al conformeren;
- de rechtsvorm geen invloed heeft op de status van levensbeschouwelijke universiteit, op de vrijheid van onderwijs en van godsdienst;
- de band met de kerken op dezelfde wijze als in het verenigingsmodel wordt ingericht (via gedelegeerden in een raad van afgevaardigden) en er dus geen voordeel verbonden is aan een kerkelijke rechtspersoon als het gaat om invloed en zeggenschap.

Wat betreft de mogelijkheid om een verenigingslidmaatschap op te zeggen – zoals als mogelijk bezwaar is ingebracht – geldt inderdaad dat die optie onvermijdelijk is vanwege de vrijheid van vereniging die vrijheid van toe- en uittreding garandeert. Maar het recht van vrije toe- en uittreding geldt ook kerkelijke rechtspersonen, die onder de vrijheid van godsdienst vallen.⁵ Ook in het geval van een Lichaam waarin kerken verenigd zijn kan een kerk uit het verband treden. Overigens blijft in het geval van een uittreding de vereniging in volle rechten functioneren.

2.3 Conclusie

Omdat de kerkelijke rechtspersonen veel uitleg vergen in overheids- en onderwijsland, deze geen inhoudelijke voordelen opleveren ten opzichte van de verenigingsvorm, en het bestuurlijk en organisatorisch niet doenlijk is om áchter de rechtspersoon die de GTU in stand houdt nóg drie zelfstandige rechtspersonen te verbinden, concluderen we dat de voornoemde uitgangspunten voor de GTU binnen de privaatrechtelijke verenigingsvorm het beste met elkaar te verenigen en in balans zijn.

De verenigingsvorm – als aangewezen rechtsvorm in de WHW – biedt zowel naar de kerken als naar de overheid een transparante structuur met duidelijkheid over taken en bevoegdheden en verantwoordelijkheden, die een zuivere relatie ten goede komen met het ministerie, met de afzonderlijke kerken en in de bestuurlijke verhoudingen en verantwoordingsorganen binnen de universiteit. De vereniging biedt ruimschoots gelegenheid om de band met de kerken en de kerkelijke verantwoordelijkheden haar plaats te geven (zie hiervoor m.n. hoofdstuk 4).

⁴ Uit: Verslag van een gesprek op het ministerie van OCW over GTU-proces, 17 januari 2017.

⁵ T.J. van der Ploeg, 'Past een heilig lichaam wel in een gewoon bed? De vereniging en stichting als rechtsvorm voor geloofsgemeenschappen', in: *Nederlands Tijdschrift voor Kerk en Recht* 4 (2010) 114-130, aldaar 119-120. Zie ook hoofdstuk 3.

3. Rechtspersoonsvorm: vereniging of stichting

3.1 Introductie

Vanuit de instellingen is de wens geformuleerd om een nadere adstructie te geven voor de keuze van de vereniging als governance-model van de GTU. In *Samen verder, in Zijn dienst* wordt namelijk de verenigingsvorm uitgebreid ingevuld, maar krijgt de stichtingsvorm slechts geringe aandacht. De reden hiervan is dat de ‘democratische’ inrichting van de verenigingsvorm direct aansluit bij de eerdergenoemde uitgangspunten van de regiegroep met betrekking tot de band met de kerken.⁶ Democratisch betekent in de context van de GTU dat de GTU de drie kerken als de haar constituerende achterban beschouwt, een inhoudelijk gesprek voert met die achterban en dat deze kerken via de ledenafvaardiging verslag ontvangen en invloed hebben op de gang van zaken aan de GTU.⁷

3.2 Verschillen tussen vereniging en stichting als organisatievorm voor de GTU

Een nadere doorlichting van de twee vormen vereniging en stichting laat zien dat beide voor- en nadelen hebben, afhankelijk van de prioriteiten en wensen die men heeft. In de volgende matrix wordt dit inzichtelijk gemaakt:

	Vereniging GTU	Stichting GTU
Besluitvorming	Alle leden hebben een stem via de Ledenraad	Besluitvorming vindt alleen plaats binnen het Bestuur
Samenstelling bestuur	Het Bestuur wordt benoemd door en uit de kring van de ledenraad en heet hier moderamen ⁸ .	Variant A: Het Bestuur wordt benoemd door de (gezamenlijke) synoden. Variant B: Het Bestuur benoemt de eigen leden.
Rol van de kerkverbanden	Omdat de Ledenraad het Bestuur (moderamen) en de Raad van Toezicht benoemt,	In variant A benoemen de gezamenlijke synoden de leden van het Bestuur/de

⁶ “Bestuurders van een vereniging kunnen worden afgezet door de achterban (de leden), terwijl dat bij een stichting normaal niet zo is. De keuze voor de ene of de andere rechtsvorm hing en hangt af van het antwoord op de vraag of het bestuur zich verantwoordelijk voelt ten opzichte van een achterban”, aldus Van der Ploeg, ‘Past een heilig lichaam wel in een gewoon bed?’, 115.

⁷ Aan het deskundige adviesbureau Berenschot is gevraagd de afweging vereniging/stichting opnieuw te maken, de eigenschappen van de verenigings- en stichtingsvorm naast elkaar te zetten en met betrekking tot de GTU te wegen. Van hun rapport wordt in dit hoofdstuk gebruik gemaakt. Ook Pel schrijft in zijn advies dat de stichtingsvorm niet geschikt is en eerder door de CGK-synode als zodanig ook is afgewezen.

⁸ Uit oogpunt van helderheid - zodat het verenigingsbestuur (aangeduid als verenigingsmoderamen) en het College van Bestuur niet door elkaar gebruikt worden – is in het GTU-rapport genoemd onderscheid gehanteerd. In deze tabel wordt ‘Bestuur’ gebruikt voor verenigingsbestuur c.q. stichtingsbestuur en ‘College van Bestuur’ als het College van Bestuur van de universiteit wordt bedoeld.

	Vereniging GTU	Stichting GTU
	hebben de synoden via de ledenafvaardiging invloed op de samenstelling. Eventuele ongelijkwaardigheid in rechtsvormen (bv de GB) is via de Ledenraad gemitigeerd. Omdat de benoeming van de leden van het College van Bestuur de goedkeuring vooraf vereist van de Ledenraad is ook hierop invloed.	Raad van Toezicht. In variant B is er geen invloed. Er kan geen invloed zijn bij de benoeming van de leden van het College van Bestuur.
Statutenwijziging	Door besluit Algemene Ledenvergadering (Ledenraad).	Door besluit van het Bestuur van de stichting.
Bestuurlijke drukte	De vereniging heeft tenminste twee organen: de Ledenraad en een Bestuur (moderamen). Daarnaast onderhoudt de Vereniging formele relaties met de Raad van Toezicht (benoeming en verantwoording) en het College van Bestuur (goedkeuring benoeming vooraf).	De stichting heeft maar één orgaan: het Bestuur, dit vormt tevens de Raad van Toezicht GTU. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het College van Bestuur. Er zijn geen formele relaties met de rechtspersoon GTU.
Participatie van en sturing door de leden	Elke rechtspersoon is lid van de vereniging en heeft een positie in de ALV (Ledenraad). De bevoegdheden van de ALV kunnen naar behoefte groter of kleiner worden gemaakt. Zo kan in de statuten worden bepaald dat het bestuur goedkeuring van de ALV nodig heeft voor het aangaan van bepaalde overeenkomsten.	De participatie en sturing loopt via personen. Statuten kunnen bepalen dat bestuursleden alleen afkomstig mogen zijn uit de participerende instellingen. Dit kan echter spanningen oproepen: het bestuur dient altijd te handelen in het beste belang van de stichting, niet in dat van de afzonderlijke rechtspersonen.
Toetreding nieuwe rechtspersonen	Nieuwe rechtspersonen kunnen toetreden conform hetgeen daarover in de statuten is bepaald. Toetreding tot de vereniging is goed mogelijk door het feit dat een vereniging leden	Bij toetreding van nieuwe rechtspersonen (vergelijkbaar met rechtspersoon GTU) is een statutenwijziging nodig, als zij een gelijkwaardige positie willen krijgen.

	Vereniging GTU	Stichting GTU
	heeft.	In variant A is een statutenwijziging nodig om de nieuwe rechtspersoon bevoegdheden te geven tav benoeming Bestuur. In variant B vormen de kerkverbanden als rechtspersonen geen onderdeel van de stichting en is geen regeling noodzakelijk.
Uittreding rechtspersonen	Via wijziging van de statuten vanwege de herverdeling zetels in de ALV (Ledenraad). Voor de rechtspersoon GTU betekent dit mogelijk ontbinding, defusie of afsplitsing.	In variant A is een statutenwijziging nodig vanwege het benoemingsrecht Bestuur/Raad van Toezicht. In variant B is geen regeling noodzakelijk. Voor de rechtspersoon GTU betekent dit mogelijk ontbinding, defusie of afsplitsing
Aansprakelijkheid & verantwoordelijkheid bestuurders	Het Bestuur heeft een interne (richting de leden) en externe aansprakelijkheid en dient altijd verantwoording af te leggen aan de ALV. De Raad van Toezicht legt verantwoording af aan de ALV (Ledenraad).	Het Bestuur hoeft geen verantwoording af te leggen, niet als Bestuur en ook niet als Raad van Toezicht. De interne aansprakelijkheid (richting de stichting) kan niet worden opgeheven.
Ontbinding en opheffing	Door besluit van de Algemene Vergadering (Ledenraad).	Door besluit van het Bestuur of op vordering van het Openbaar Ministerie, door de rechter.
Curatoria	Worden benoemd door de synoden en oefenen hun rol uit als adviesorgaan naar het College van Bestuur.	Worden benoemd door de synoden en oefenen hun rol uit als adviesorgaan naar het College van Bestuur.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de verschillen tussen vereniging en stichting als volgt zijn te duiden:

* De vereniging heeft als voordeel dat het de aangesloten kerkgenootschappen op een betekenisvolle en invloedrijke wijze verbindt. De vereniging heeft als nadeel meer bestuurlijke drukte. Uittreden is minder makkelijk en vraagt statutenwijziging.

* De stichting heeft als voordeel eenvoud in besturing en directe governancelijnen. De stichting heeft voor de kerken als nadeel dat veel macht ligt bij het Bestuur en de betrokken kerkgenootschappen daardoor weinig invloed hebben. In- en uittreden vraagt minder langlopende processen.

3.3 Conclusie

De keuze voor een verenigings- of een stichtingsvorm hangt sterk af van de inhoudelijke vraag hoe alle betrokkenen de besturing en de invloed van de kerkverbanden vorm wensen te geven binnen de gestelde kaders. Het komt erop aan wat in de specifieke situatie van een GTU van meer of minder belang is, namelijk: bestuurlijke efficiëntie of kerkelijke legitimatie (draagvlak). Toegepast op de plannen voor de GTU kan worden geconstateerd dat de keuze voor een vereniging of een stichting feitelijk de keuze is tussen twee besturingsmodellen, die als volgt zijn te typeren:

1. Een (verenigings)model waarbij de partners die samen de GTU vormen een forum creëren waar zij elkaar blijven ontmoeten en waarin belangrijke besluiten zoveel mogelijk samen worden genomen. De bestuurlijke last die zo ontstaat is feitelijk een middel om het gestelde doel te bereiken (legitimatie).
2. Een (stichtings)model waarin de GTU de kans krijgt zich eigenstandig te ontwikkelen en waarbij de partners afstand houden om zo geen omvangrijk bestuurlijk cluster te ontwikkelen (efficiëntie).

De regiegroep hecht veel waarde aan de daadwerkelijke kerkelijke betrokkenheid. Binnen het verenigingsmodel is die kerkelijke betrokkenheid het best vorm te geven. Een keuze voor een stichtingsmodel is in theorie ook mogelijk, maar verzwakt de band met de achterban omdat het minder democratisch is en besluitvormingsprocessen minder transparant maakt. Synoden worden op afstand gezet omdat een eenmaal benoemd stichtingsbestuur geen verantwoording behoeft af te leggen.

4. Kerkelijke verantwoordelijkheid

4.1 Introductie

Bij de interne gedachtewisseling over het GTU-ontwerp *Samen verder, in Zijn dienst* speelde de vraag naar kerkelijke betrokkenheid, verantwoordelijkheid en bevoegdheid een belangrijke rol. Het is voor de kerken altijd een zaak van het grootste belang geweest om zorg te dragen voor de eigen opleiding tot dienaar van het Woord. Zij moeten niet het gevoel hebben op afstand komen te staan. De opstellers van het GTU-rapport hebben zich daarom voortdurend rekenschap gegeven van de consequenties voor de binding aan de kerken, in het besef dat de verworteling in de kerken die de GTU dragen, van levensbelang is voor het welslagen van de GTU. Daarom is ernaar gezocht om ten aanzien van de governance van de GTU de onderscheiden kerken zo duidelijk mogelijk een fysieke en inhoudelijke presentie te geven in de bestuurlijke en toezichthoudende organen van de universiteit.

Samenwerken in de GTU brengt onvermijdelijk het delen van invloed en zeggenschap met zich mee. Er zal sprake zijn van gedeeld eigenaarschap. In hoofdstuk 2 is al aan de orde gekomen dat de beoogde samenwerking alleen tot stand kan komen als er een rechtspersoon wordt opgericht die geheel zelfstandig, handelingsbevoegd en aansprakelijk is. Tot nu toe hebben de drie kerkgenootschappen elk hun eigen opleiding in stand gehouden en hoefde de zeggenschap niet gedeeld te worden. Voor het samengaan van opleidingen, zoals de GTU beoogt, is een nieuwe, zelfstandige rechtspersoon nodig. De nieuwe samenwerking vergt vooral het zorgvuldig *delegeren* van invloed en zeggenschap aan (groepen) personen uit hun eigen kerkverband die in de diverse organen van de GTU een plaats zullen hebben. Personen, die hun volste vertrouwen genieten en met wie ze regelmatig een inhoudelijke uitwisseling kunnen en zullen hebben.

Afgezet tegen de volledige zeggenschap over de eigen instelling die elk van de kerkgenootschappen thans heeft, zou de indruk kunnen ontstaan dat waar invloed en zeggenschap inzake de GTU met anderen moet worden gedeeld, ook de band met de eigen kerken navenant zal afnemen. Echter, het delen van zeggenschap over de universiteit met anderen betekent niet automatisch dat de relatie tussen opleiding en eigen kerk losser wordt. Tegelijkertijd geldt immers dat de universiteit zonder de kerken überhaupt niet kan en zal bestaan; zij wordt bevolkt door studenten, docenten, bestuurders en toezichthouders die deel uitmaken van diezelfde kerken en waarvan een aanzienlijk deel ook als pastor of predikant diezelfde kerken dient of zal gaan dienen. Die intrinsieke relatie met de drie afzonderlijke kerken is ook in de bestuurlijke inrichting zichtbaar en concreet gemaakt. Daarbij is vanzelfsprekend rekening gehouden met wat juridisch mogelijk en in termen van goed bestuur redelijk is. In dit hoofdstuk zullen in lijn met het rapport enkele onderdelen van de bestuurlijke inrichting de revue passeren en zal toegelicht worden hoe de kerkelijke verantwoordelijkheid in het DNA van de GTU verankerd is.

4.2 De kerken en de ledenraad, RvT en CvB

Er is voor de verenigingsvorm gekozen omwille van de wens de leden een zichtbare en merkbare verantwoordelijkheid te geven in de instandhouding van de universiteit. De kerkgenootschappen zijn straks als rechtspersoon lid van de vereniging. De vereniging bestaat straks dus uit drie leden (afgezien van de natuurlijke personen uit de Gereformeerde Bond, waarover hieronder meer). Deze drie rechtspersonen krijgen een

gezicht door de inrichting van een ledenraad. Elke rechtspersoon-lid (in concreto elk van de drie synoden) vaardigt personen af die de rechtspersoon in de vereniging vertegenwoordigen. Uiteraard zullen de synoden van hun afgevaardigden verwachten dat zij geheel in de geest en naar het belang van de eigen kerk hun inbreng zullen hebben. Het meegeven van nadere, bindende instructies is echter niet mogelijk, omdat daardoor de vereniging niet volledig zelfstandig, verantwoordelijk zou kunnen handelen. Dit laatste is een vereiste die de WHW stelt aan rechtspersonen die onderwijsinstellingen in stand houden. De vereniging waar de universiteit van uit gaat kan op zich niet afhankelijk zijn van weer andere rechtspersonen.

Het totaal aantal afgevaardigden naar de ledenraad is 30. Er is bewust voor gekozen een ledenraad van enige omvang in te richten zodat er daadwerkelijk ruimte ontstaat om de kerken door middel van een aantal personen stem en gezicht te geven in de vereniging. De CGK en de GKv vaardigen elk 10 personen af, de NGK 5 en vanuit de GB worden ook vijf personen benaderd. Bij deze getalsverhoudingen is wel gerekend met de grootte van de betrokken kerken, maar is niet gekozen voor een exacte afspiegeling. Door de GKv en CGK ex aequo te behandelen ontstaat een gelijk speelveld en een situatie van daadwerkelijk overleg. In een afspiegelingsverhouding zou steeds de machtsvraag op tafel liggen. Er is bewust voor gekozen dit niet te doen. In geval van een fusie tussen participerende kerkgenootschappen of het terug- of toetreden van een lid van de vereniging zal als onderdeel van dat proces de zetelverdeling door de ledenraad geëvalueerd worden en zo nodig op de nieuwe situatie worden afgestemd.

Wat de ledenraadsleden betreft staat het de synoden in principe vrij om af te vaardigen wie zij wensen. Voor de samenstelling van de afvaardiging zal er binnen de kerken gezocht worden naar personen in wie de synoden het vertrouwen hebben gesteld dat die de identiteit en de koers van zowel de eigen kerken als die van de universiteit zullen behartigen en naar deskundigen op het gebied van hoger onderwijs. De synoden en de afgevaardigden onderhouden met elkaar een inhoudelijke en informerende relatie. De afgevaardigden zijn de stem van de kerken in de ledenraad van de vereniging. Hoe zij die stem kleuring en invloed geven is uiteindelijk aan de afgevaardigden. Vanzelfsprekend rapporteren de afgevaardigden hun kerken over de stand en gang van zaken in de vereniging en de universiteit, via verslagen op basis van het jaarlijkse GTU-bestuursverslag, bijeenkomsten, congressen, magazines en dergelijke. De leden in de ledenraad vertegenwoordigen immers een achterban. Mochten de kerken de indruk krijgen dat de afgevaardigden hun achterban niet goed vertegenwoordigen dan zijn zij in de gelegenheid om andere vertegenwoordigers te benoemen, regulier eens in de vier jaar (met eenmaal de mogelijkheid tot herbenoeming) maar ook tussentijds kan die mogelijkheid geschapen worden.

De ledenraad kiest uit haar midden het bestuur van de vereniging. Om verwarring met het College van Bestuur van de GTU te voorkomen wordt het verenigingsbestuur het (verenigings)moderamen genoemd. Dit moderamen heeft primair een interne rol in de vereniging. Het College van Bestuur vertegenwoordigt de universiteit. Het moderamen draagt zorg voor het dagelijks bestuur en de goede gang van zaken in de vereniging en legt daarvan verantwoording af aan de ledenraad.

Behalve het vaststellen van de statuten van de vereniging (doel, grondslag, middelen en bestuurlijke inrichting) is een belangrijke taak van de ledenraad de benoeming van de leden van de Raad van Toezicht. In de statuten wordt nader gestipuleerd dat bij de benoeming van de leden van de RvT rekening wordt gehouden met de kerkelijke afkomst: twee leden van de GKv, twee van de CGK, een van de NGK (waarbij de

mogelijkheid open blijft dat een van de RvT-leden tot de GB behoort). De kerken hebben op deze wijze via hun afgevaardigden in de ledenraad een belangrijke invloed op het toezicht op het bestuur en beleid van de instelling. De Raad van Toezicht benoemt en ontslaat op haar beurt het College van Bestuur.

De Ledenraad heeft ook de bevoegdheid tot herbenoeming, schorsing en ontslag van de Raad van Toezicht. Om daarover te kunnen oordelen moet de Ledenraad zicht hebben op het functioneren van de Raad van Toezicht. De Ledenraad zal zich dit oordeel vormen door het bespreken van het jaarverslag van de Raad van Toezicht, door de RvT uit te nodigen bij de vergadering van de Ledenraad of via andere onderlinge contacten.

Ook kan de Ledenraad van de Raad van Toezicht vragen dat hij zich verantwoordt over bepaalde besluiten, nadere uitleg geeft inzake de toezichtsfilosofie en het toezichtsplanning. De Ledenraad kan het functioneren van de Raad van Toezicht toetsen aan governancecodes of documenten waarin is beschreven wat van Raden van Toezicht wordt verwacht. Dit verantwoorden kan feitelijk worden gezien als een verantwoording aan de 'achterban' (de kerken). Daardoor wordt de kracht van de vereniging en de meerwaarde van de verenigingsvorm ook duidelijk en zichtbaar.

Tussen de Ledenraad en het College van Bestuur bestaat geen directe hiërarchische of andere formele verantwoordingslijn. In het GTU-ontwerp is beschreven dat benoemingen van leden van het College van Bestuur vooraf dienen te worden goedgekeurd door de Ledenraad. Dat geeft de Ledenraad de positie en de bevoegdheid een voorgenomen benoeming door de Raad van Toezicht af te wijzen. De Ledenraad kan niet zelf tot benoeming overgaan of een persoon voor benoeming voordragen. Natuurlijk kan de Ledenraad wel suggesties geven.

Omdat het College van Bestuur de leiding vormt van de GTU en daarmee dichtbij de realisatie van de doelen van de GTU staat, ligt voor de hand dat het CvB de Ledenraad om advies zal vragen bij strategische onderwerpen. Ook zal het CvB de Ledenraad op de hoogte willen houden van ontwikkelingen in de instelling. De Ledenraad zal ook vragen willen kunnen stellen of mogelijk bijeenkomsten binnen de GTU willen bijwonen.

Ten slotte geldt uiteraard dat elk orgaan zijn eigen rol speelt, verantwoordelijkheden heeft en bijdragen levert aan het geheel. Die zijn voor een belangrijk deel bepaald door de WHW. Dat neemt niet weg dat er inhoudelijk kan worden afgestemd en advies worden gevraagd, zolang de uiteindelijke verantwoordelijkheid maar blijft liggen waar die hoort. Dubbelfuncties en personele unies tussen de organen van de vereniging en de universiteit dienen dan ook vermeden te worden.

De afgevaardigden van de synoden in de ledenraad zijn de directe vertegenwoordigers van hun achterban: de kerken als leden van de vereniging. De vereniging wordt als geheel bemenst en bestuurd door deze kerkelijke vertegenwoordigers. De kerkelijke verantwoordelijkheid ligt in de benoeming van haar eigen vertegenwoordigers en het onderhouden van het inhoudelijke gesprek met hun vertegenwoordigers, die deze verantwoordelijkheid op hun beurt aan de kerken hebben. De kerkelijke afgevaardigden in de ledenraad spelen een belangrijke rol bij het vaststellen en wijzigen van de statuten, benoemen en ontslaan zowel het verenigingsmoderamen als de Raad van Toezicht van de universiteit en onderhouden inhoudelijke gesprekken met het College van Bestuur.

Afgezien van de zeer bepalende rol van de kerken in de vereniging spelen de kerken ook een belangrijke rol in de bestuurlijke organen van de universiteit. Alvorens die te

schetsen wordt ingegaan op de positie van de Gereformeerde Bond in de vereniging, oftewel de ledenraad.

4.3 De positie van de Gereformeerde Bond in de ledenraad

In het rapport van de regiegroep is voorgesteld om de ledenraad – bestaande uit de 25 vertegenwoordigers van de oprichtende kerken – de bevoegdheid te geven om vijf ‘natuurlijke personen’ uit het ledenbestand van de Gereformeerde Bond uit te nodigen op persoonlijke titel lid te worden van de vereniging en zitting te nemen in de ledenraad. In de gesprekken over het GTU-ontwerp is aangevoerd dat dit een merkwaardige en complexe constructie is, met name als het gaat om de gelijkwaardigheid van de leden die de vereniging oprichten en in stand houden. In deze notitie wordt deze constructie nader toegelicht en van alternatieve opties voorzien, zonder daarmee af te willen wijken van het rapport.

De huidige constructie is ontstaan uit de voorwaarde van de CGK dat de GB en/of het HHS binnen hun mogelijkheden meedoet aan de GTU en de voorwaarde van de GB dat hij slechts institutioneel kan participeren in de GTU als de GTU samenwerking aangaat met de PThU als de universiteit waar de eerste loyaliteit van de GB ligt. Toen institutionele participatie van de GB in de GTU niet goed mogelijk bleek is vervolgens gezocht naar een weg die de bijdrage van de GB aan de vereniging en de GTU inhoud kan geven. Vandaar dat de GB dus ook in de ledenraad van de vereniging, voorzien van stemrecht, een plaats krijgt, zodat het geluid van de GB ook daadwerkelijk wordt gehoord. Omdat van een institutionele verbinding tussen de GB en de GTU geen sprake kan zijn, is er een verbinding gemaakt met natuurlijke personen van de GB. Ten slotte zijn het de mensen zelf die de spiritualiteit van de GB stem geven in de vergadering. Vanuit dit oogpunt voorziet het rapport in de benoeming van vijf GB-personen in de ledenraad en door de ledenraad.

De benoeming in de ledenraad van natuurlijke personen die in geen betrekking staan tot de vereniging en die geen lid zijn van de vereniging, is echter wettelijk niet mogelijk. De afgevaardigden naar de ledenraad, zo schrijft art. 2:39 lid 1 BW voor, dienen uit en door de leden gekozen te worden. Dit vergt dat de GB-leden die door de ledenraad worden uitgenodigd op persoonlijke titel zitting te nemen in de ledenraad tevens bereid moeten zijn lid te worden van de vereniging. De onevenwichtigheid tussen de rechtspersonen en de natuurlijke personen als leden van de vereniging valt op, maar is dus in feite een formaliteit. Uiteindelijk gaat het om het aantal afgevaardigden in de ledenraad, waarvan de leden elk één stem hebben.

Zoals gezegd is deze constructie gekozen om de personen uit de Gereformeerde Bond zo dicht mogelijk bij de voorwaarde van een substantiële bijdrage aan het geheel te brengen. Dat laat onverlet dat er andere opties zijn om GB-personen in de ledenraad stem te geven:

- De optie dat vijf personen uit de GB een structurele uitnodiging krijgen om de ledenraad met advies te dienen. Zij hebben adviserende stem, maar geen stemrecht.
- De optie voor het geval de GB-personen wél stemrecht moeten krijgen, maar geen lid van de vereniging mogen worden. In dat geval kan er een orgaan worden ingericht in de vereniging, bijvoorbeeld een raad van advies, waarin een aantal personen uit de GB (maar mogelijk ook anderen) zitting krijgen. Art. 2:38 lid 3 BW biedt namelijk de mogelijkheid: ‘de statuten kunnen bepalen dat personen

die deel uitmaken van andere organen der vereniging en die geen lid zijn, in de algemene vergadering stemrecht kunnen uitoefenen'. De inrichting van een dergelijk orgaan biedt de gelegenheid om personen uit de GB van stemrecht te voorzien zonder dat de onevenwichtigheid in lidmaatschap van de vereniging optreedt.

De mogelijkheden die er zijn om de onevenwichtigheid tussen de verenigingsleden op te heffen vergen de inrichting van een adviserend gremium, waardoor de 'bestuurlijke drukte' toeneemt. Aangezien het verenigingslidmaatschap van gereformeerde bonders op persoonlijke titel een formaliteit is, die geen invloed heeft op de werkwijze van de ledenraad omdat het aantal afgevaardigden het aantal stemmen bepaalt, zien de besturen geen reden op dit punt het ontwerp aan te passen.

4.4 De curatoria, de predikantsmasters en kerkelijke benoemingen

Binnen de GTU wordt door elk van de participerende kerken een eigen predikantsopleiding ingebracht. Hiervoor kan elk kerkgenootschap een eigen curatorium benoemen. In overeenstemming met de huidige structuur vervullen deze onderscheiden curatoria een centrale rol in het kerkelijk toezicht op het curriculum van de eigen predikantsopleiding, in de voordrachten voor benoeming van en in het toezicht op kerkelijk docenten en hun onderwijs voor de eigen predikantsopleiding. Tevens vervullen zij de taken die de kerken voorzien inzake de toelating van studenten tot het ambt van predikant voor het eigen kerkgenootschap. De predikantsopleidingen vormen een kerk- en identiteitsgebonden onderdeel van de universiteit, in onderscheid met de opleidingen die gezamenlijk worden aangeboden. De kerken worden hiermee in de gelegenheid gesteld om in het kader van de gezamenlijke instandhouding van de universiteit tegelijk op het gebied van de opleiding van de eigen predikanten een forse inbreng te hebben, in een driejarige predikantsmaster die geheel door eigen docenten wordt verzorgd en is toegesneden op de eigen kerkelijke situatie.

Het curatorium van deze predikantsmaster rapporteert rechtstreeks aan de Generale Synode van de eigen kerken.

De ruimte wordt bepaald door de wet, die bepaalde bevoegdheden toekent aan verschillende organen. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds betrokkenheid, advisering, voordrachten, meedenken etc. en anderzijds de bevoegdheden voor benoemingen die in de universiteiten en conform de WHW aan daarvoor ingestelde gremia toekomen.

- Algemeen: De Raad van Toezicht – die wordt benoemd door de ledenraad – houdt toezicht op het College van Bestuur. Voor sommige in de statuten bepaalde besluiten heeft het CvB vooraf goedkeuring nodig van de RvT. De RvT kan echter niet meebesturen of besluiten nemen die toekomen aan het CvB.
- Benoemingen: Het CvB heeft de finale beslissingsbevoegdheid over de aanstelling van hoogleraren, docenten en ondersteunend personeel. Curatoria zullen in het kader van de eigen predikantsopleiding een voordracht doen voor de benoeming van kerkelijk docenten. Over deze voordrachten vindt door de curatoria inhoudelijk afstemming plaats met de synodes. Het CvB kan voordrachten of adviezen van derden echter niet volgen als zij het daarmee op inhoudelijke gronden oneens zou zijn, omdat dan de integriteit van het bestuur in het geding komt vanwege de verantwoordelijkheid die het CvB naar de overheid draagt voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek.

- Toezicht op de predikantsmasters: Voor het toezicht op de eigen predikantsopleiding wordt, net als nu het geval is, door de kerken een curatorium ingesteld. Zoals hiervoor reeds aangeduid houdt het curatorium – naast andere taken – toezicht op de identiteit van de opleiding, kerkelijk docenten en studenten die predikant willen worden.

Het toezicht op de predikantsmasters vervangt niet het algemene toezicht door de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht is te allen tijde verantwoordelijk voor het toezicht op het College van Bestuur (conform de WHW) en kan deze verantwoordelijkheid niet van zich af schuiven door te verwijzen naar curatoria. Hetzelfde geldt voor het College van Bestuur, dat verantwoordelijk is voor de kwaliteit van het onderwijs. De NVAO zal eveneens het College van Bestuur verantwoordelijk houden voor de kwaliteit van onderwijs, en dat geldt uiteindelijk ook voor de Inspectie van het Onderwijs.

Voor de curatoria geldt hetzelfde als voor de ledenraad: ze zijn het gezicht en de directe afvaardiging van de kerken in de universiteit en de vereniging. Nog afgezien van de intrinsiek kerkelijke identiteit van de universiteit, haar studenten, personeel en bestuurders, hebben de directe vertegenwoordigers van de kerken in de ledenraad en de curatoria belangrijke invloed op het reilen en zeilen van de universiteit. De identiteit van de afzonderlijke kerken kan voorts op allerlei wijzen bevorderd en bekrachtigd worden, bijvoorbeeld door middel van kerkelijke installatiediensten voor hoogleraren. De kerkelijke vertegenwoordigers in de ledenraad en in de curatoria spelen in dezen in het contact en de afstemming tussen de vereniging, de universiteit en de kerken een cruciale verbindende rol.

4.5 Conclusie

Samengevat concluderen we dat hoewel de samenwerking vergt dat de kerkelijke verantwoordelijkheid volgens afspraak wordt gedeeld, die invloed niet aan de kerken wordt onttrokken maar door de kerken wordt gedelegeerd aan mensen die zij daar zelf voor uitkiezen. De binding aan de kerken wordt niet minder, maar wordt anders geregeld, aangepast aan de nieuwe situatie van drie samenwerkende kerkverbanden. In personen, in inhoudelijke uitwisseling, in het toezicht en in de kerkelijke regeling voor de predikantsmasters komt de kerkelijke verantwoordelijkheid onmiskenbaar en onvervreemdbaar tot uitdrukking.

5. Predikantsmasters

5.1 Garantie

In aanvulling op het rapport van de regiegroep is verzocht om nadere garanties met betrekking tot de instandhouding van twee zelfstandige predikantsmasters voor respectievelijk de CGK en de GKv. Het ligt in de bedoeling dat de NGK zich zal aansluiten bij deze predikantsmasters. Hierover is opnieuw contact geweest met het ministerie van OC&W, met de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs en met de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie. Alle drie de instanties steunen het voortbestaan van twee zelfstandige predikantsmasters in de GTU en vinden dat gezien de context van de totstandkoming van de GTU en gezien de eigen aard van de opleidingen (elk leidt op voor een eigen kerkgenootschap) vanzelfsprekend. In het verlengde van deze steun is echter ook concrete actie nodig, om e.e.a. te realiseren.

Bij de GTU-fusie krijgt de nieuwe instelling één instellingscode, de BRIN-code, waaraan de opleidingen worden gekoppeld in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO). Elke opleiding die deel gaat uitmaken van de fusie behoudt de bestaande opleidingscode, de zogenaamde ISAT-code. De bacheloropleidingen van de beide huidige universiteiten worden bij de fusie in elkaar geschoven. Zij worden dus geregistreerd onder één BRIN-code en hebben één ISAT-code. Beide universiteiten hebben een predikantenopleiding (WO-master) met een eigen karakter, maar deze masters hebben dezelfde ISAT-code. De kerken hebben aangegeven dat de zelfstandigheid en het eigen karakter van de predikantsopleidingen na de fusie behouden blijft, maar aangezien de predikantsopleidingen voor de overheid dezelfde ISAT-code hebben zouden zij na de fusie niet meer van elkaar te onderscheiden zijn. De kerken hechten er veel waarde aan dat het onderscheid tussen beide opleidingen zichtbaar blijft. Het handhaven van twee opleidingen met dezelfde ISAT-code bij dezelfde instelling (GTU) is echter vanuit doelmatigheidsoogpunt niet mogelijk, daarom moet een differentiatie worden aangebracht.

5.2 Aanvragen naamswijziging

De CDHO geeft aan dat er drie wegen verkend kunnen worden:

De eerste weg is dat de masteropleidingen dezelfde naam en ISAT-code behouden, dus formeel één opleiding worden, maar dat er binnen de opleiding twee gescheiden specialisaties worden ingericht waarin het eigen karakter van de opleiding tot uitdrukking komt. 60% van de inhoud van beide richtingen moet gelijk zijn.

Een tweede mogelijkheid is gelijk aan de eerste, maar biedt de specialisaties op twee verschillende locaties aan.

De derde is dat één van beide predikantsmasters een andere naam en andere ISAT-code krijgt. Het proces om dit te realiseren loopt via de NVAO en kan nu al gestart worden. Na de fusie blijven dan beide predikantsmasters zelfstandig naast elkaar bestaan. De universiteiten dienen wel aan te tonen dat de verschillende namen gerechtvaardigd worden door aan te tonen dat de twee predikantsopleidingen ook daadwerkelijk van elkaar verschillen.

Gegeven de harde voorwaarde van zelfstandige predikantsmasters voor de kerken is alleen de derde optie reëel. Aangezien de TUA op dit moment bezig is met de herziening van het curriculum van de predikantsmaster is het aan te bevelen om dit curriculum

mede te profileren met het oog op het aanvragen van een naamswijziging voor de opleiding. Hierbij is tevens overleg te voeren met de TUK, om het onderscheidend karakter van beide curricula helder tot uitdrukking te kunnen brengen, zodat naamswijziging gerechtvaardigd is ook nadat de GTU tot stand is gekomen. Meer informatie over de procedure is te vinden in de toelichting op de beleidsregel macrodoelmatigheid en de website van de NVAO.

5.3 Conclusie

Concluderend stellen we vast dat de vraag naar twee zelfstandige predikantsmasters ook extern wordt begrepen en gesteund. Er is een duidelijke weg gewezen hoe die ook wettelijk verankerd kunnen worden voor de nieuwe situatie van een GTU. Het verzoek van de regiegroep in haar rapport wordt door de gezamenlijke besturen nogmaals onderstreept, namelijk dat er instemming wordt gevraagd met het plan tot oprichting van de GTU onder uitdrukkelijke voorwaarde van de instandhouding van twee zelfstandige predikantsmasters voor de GKv en de CGK en een daarbij aansluitende predikantsopleiding voor de NGK, elk met een eigen curriculum, verzorgd door eigen docenten en hoogleraren, onder toezicht van een eigen curatorium dat de bevoegdheden uitoefent die haar in het GTU-ontwerp zijn toegewezen, aangevuld met de vereisten die kerkelijk worden gesteld ten behoeve van de toelating van studenten tot het ambt.

De procedure tot naamswijziging van de predikantenopleiding kan onafhankelijk van de finale beslissing over de oprichting van de GTU reeds nu worden gestart. In afwachting van de besluitvorming van de synodes wordt met de betrokken instanties in kaart gebracht welke stappen er in de loop van de tijd nodig zijn.

6. Proces en uitvoering

Door alle betrokken overheidsinstanties (OCW, CDHO en NVAO) wordt aangedrongen op een gezamenlijk overleg met de instellingsbesturen, om de inrichting van het verdere traject in kaart te brengen. Los van de instemmingsprocedure van de synoden dient er een stappenplan gemaakt te worden. In elk geval wordt er t.z.t. een fusietoets uitgevoerd aan de hand van een fusie-effectrapportage die door de instellingen moet worden opgesteld, moeten toestemmingen van de raden van toezicht en universiteitsraden verkregen worden en moet er een (beperkte) wetswijziging worden voorbereid om een fusie van de instellingen bij wet mogelijk te maken.

De wetswijziging kan meelopen met een reeds ontwikkeld wetsvoorstel over accreditaties dat nog voor de zomer (mei) wordt ingediend. In dat geval is er een overheidsbesluit per 1 januari 2018. Anders wordt het een nieuw wetstraject en gaat het veel langer duren (ten minste 2019). Het is wenselijk dit voorjaar zoveel mogelijk voorbereidingen te treffen, onder voorbehoud van instemming door de synoden.

De door de regiegroep aangegeven datum van 1 april 2017 als uiterste datum van instemming van de synoden met het ontwerp wordt door bovengenoemde data onderstreept. Een vertraging van enkele weken kan de GTU met een jaar of langer vertragen.

Elk gremium in de universiteit heeft zijn eigen verantwoordelijkheid en bevoegdheden in dit traject. Voor de overheid is het College van Bestuur van de instellingen het bevoegd gezag om – na groen licht van de synoden, en na instemming van de Raad van Toezicht en van de Universiteitsraad – de stappen te ondernemen om de eigen instelling in te brengen in het proces van fusie in GTU-verband. De wijze waarop dit proces geïnitieerd en uitgevoerd zal worden (bijv. via de instelling van een tijdelijke projectgroep), zal door de CvB's nader uitgewerkt worden. Zodra de fusie een feit is, zijn alle huidige gremia van hun functie ontdaan en zal de ledenraad een nieuwe RvT benoemen, terwijl de nieuwe RvT een nieuw CvB zal benoemen. Door deze gang van zaken vast te leggen kunnen de huidige bestuurders en toezichthouders ten opzichte van de GTU zuiver opereren en hebben zij er zelf geen invloed op of zij in hun huidige functie in de GTU zullen terugkeren.

7. Besluit

Langs de lijnen van de rechtspersoonlijkheid, de afweging vereniging of stichting, de bestuurlijke inrichting en de route naar twee zelfstandige predikantsmasters is uitvoerig toegelicht hoe de invloed, zeggenschap en verantwoordelijkheid van de kerken is voorzien en geborgd.

Uit de afweging tussen wat juridisch mogelijk is en wat – afgezet tegen de uitgangspunten voor de bestuurlijke inrichting van de GTU – de verantwoordelijkheid van de kerken en van de universiteit het beste dient, concluderen we dat de argumentatie voor de verenigingsvorm en de bestuurlijke inrichting van het GTU-ontwerp door de onderhavige notitie wordt bekrachtigd en aangescherpt. Als op de voorgenomen plannen voor de GTU groen licht volgt van de kerkelijke vergaderingen en de universitaire gremia, dan zal in statuten in detail worden uitgewerkt wat in het GTU-rapport en in deze notitie is aangegeven.

Samenvattend kan gezegd worden dat de voorstellen in het rapport *Samen verder, in Zijn dienst* niet leiden tot een afname van de invloed van de kerken, maar dat deze vanwege de nieuwe situatie (gedeeld eigenaarschap) op een andere wijze wordt uitgeoefend. De inhoudelijke en formele verantwoordingslijnen zijn daarin transparant en verantwoord voor zowel de kerken afzonderlijk als voor de kerken onderling, alswel voor de afgevaardigden, voor het bestuur en toezicht van de universiteit, en voor de overheid. Tevens wordt voorzien in een route naar en garantie voor het behoud van een wezenlijk deel van kerkelijke identiteit en eigenheid in de vorm van zelfstandige predikantsopleidingen, kerkelijke docenten en kerkelijke curatoria.

Naar onze gezamenlijke overtuiging biedt deze notitie de gevraagde verdieping en verheldering van het GTU-rapport, onder welks motto ook deze notitie van harte wordt aanbevolen: *Samen verder, in Zijn dienst*.